

*Epitaf rodiny
Jana Hodějovského
z Hodějova
v Českém Rudolci*

Zdeňka Míchalová (ed.)

UNIVERZITA
PARDUBICE
2021

*Epitaf rodiny
Jana Hodějovského
z Hodějova
v Českém Rudolci*

Zdeňka Míchalová (ed.)

Lektorovali:

Mgr. BcA. Petr Gláser

Mgr. Matěj Kruntorád, Ph.D.

PhDr. Zdeněk Vácha

Tato publikace byla vydána v rámci projektu Ministerstva kultury České republiky NAKI II, Renesanční a manýristické štukatérství v Čechách a na Moravě, 2018–2022

Texty © Lucie Bartůňková, Romana Čivrná, Marián Grančák, Alena Hurtová, Vojtěch Krajíček, Zdeněk Kovářik, Roman Lavička, Zdeňka Míchalová, Vladislava Říhová, Aleš Sládek, Oto Sládek, Kateřina Šibravová, Renata Tišlová, Radka Zůfalá, 2021

Foto a grafické přílohy © Stella Burkhardtová, Romana Čivrná, Marián Grančák, Lukáš Krajíček, Vojtěch Krajíček, Roman Lavička, Zdeňka Míchalová, Vladislava Říhová, Aleš Sládek, Kateřina Šibravová, Renata Tišlová, Jaroslav Valach, Dalibor Všianský, Radka Zůfalá, 2021

Foto na obálce Vojtěch Krajíček

© Univerzita Pardubice 2021

ISBN 978-80-7560-401-9 (tisk)

ISBN 978-80-7560-402-6 (pdf)

Obsah

Předmluva

s. 4

1.

**Kostel Narození sv. Jana Křtitele v Českém Rudolci na českomoravském pomezí:
místo bohoslužeb, posledního odpočinku a věčné paměti v pozdním středověku**

Roman Lavička

s. 7

2.

Epitaf rodiny Jana Hodějovského z Hodějova v uměleckohistorických souvislostech

Zdeňka Míchalová – Vladislava Říhová

s. 37

3.

Restaurování epitafu rodiny Jana Hodějovského z Hodějova

Lucie Bartůňková – Radka Zůfalá – Kateřina Šibravová –

Marián Grančák – Romana Čivrná

s. 55

4.

Technologický a materiálový rozbor epitafu rodiny Jana Hodějovského z Hodějova

Renata Tišlová – Vojtěch Krajiček – Alena Hurtová

s. 79

5.

Mikroklima v kostele Narození sv. Jana Křtitele v Českém Rudolci

Aleš Sládek – Oto Sládek – Renata Tišlová

s. 93

Summaries

s. 105

Prameny a literatura

s. 111

Seznam zkratk

s. 125

Předmluva

Zdeňka Míchalová – Zdeněk Kovářík

Fakulta restaurování Univerzity Pardubice společně s Katedrou dějin umění Univerzity Palackého v Olomouci a Národním památkovým ústavem započala v roce 2018 rozsáhlý výzkumný projekt financovaný Ministerstvem kultury s cílem systematicky a v širokém mezioborovém záběru prozkoumat renesanční a manýristické štukatéřství v českých zemích (NAKI II, Renesanční a manýristické štukatéřství v Čechách a na Moravě, DG18P02OVV005). V rozmanité oblasti výtvarného umění a architektury 16. století představuje štukatéřství velmi specifickou uměleckou produkci rozkročenou mezi figurální sochařství a dekorativní techniku výzdoby architektury, již u nás nebylo věnováno mnoho odborné pozornosti. Výjimku v badatelském zájmu tvoří několik špičkových památek s bohatými štukaturami – letohrádek Hvězda a arcibiskupský palác v Praze, zámky Nelahozeves, Kratochvíle, Bechyně, Jindřichův Hradec a Telč a kaple sv. Šebestiána v premonstrátském klášteře ve Znojmě–Louce. Okruh nejvýznamnějších objektů určených k nejpodrobnějšímu zkoumání byl na počátku projektu známý a zdánlivě

pevně daný. Situace se však změnila díky objevu epitafu rodiny Jana Hodějovského z Hodějova v Českém Rudolci, který významně rozšířil fond renesančních figurálních štuků na našem území.

Epitaf rodiny Jana Hodějovského z Hodějova nebyl dílem zcela neznámým – zmiňovala jej starší vlastivědná a topografická literatura a je také zapsán v Ústředním seznamu kulturních památek ČR, nicméně materiál, technologie zhotovení a stejně tak jeho výtvarné kvality byly donedávna skryty pod silnou vrstvou nátěrů, které zcela překrývaly a zaslepovaly jeho mimořádně hodnotnou renesanční podobu. Mimo vysoké umělecké kvality, řadící tento epitaf mezi vůbec nejvýznamnější práce renesančního štukatéřství českých zemí, tkví hodnota tohoto objevu v jeho intaktnosti a autenticitě. Díky poměrně časnému převrstvení a následnému přidávání dalších vápenných nátěrů bez snahy epitaf očistit a nějakým způsobem jej rekonstruovat bylo možné, po postupném sejmutí těchto druhotných vrstev, poznávat a detailně prozkoumat

techniku zhotovení reliéfů ve všech materiálových rovinách a nuancích. Hlubší poznání původních technologií umožnilo nejen následný kvalifikovaný restaurátorský zásah, ale v širokém spektru významně rozšířilo naše znalosti o renesančním sochařství.

V této publikaci se snažíme o ucelenou prezentaci všech důležitých poznatků získaných o epitafu v mezioborových souvislostech. Proto knihu otevírá text o stavebních dějinách kostela Narození sv. Jana Křtitele a jeho významu jakožto důležitého pohřebiště místních šlechticů. Následuje část představující epitaf rodiny Jana Hodějovského z Hodějova v kulturněhistorickém a uměleckohistorickém kontextu, v níž je podrobně představen objednatel a epitaf je srovnán s jinými renesančními díly sepulkrálního charakteru. Ve třetí kapitole jsou rozebrány nejzajímavější objevy restaurátorského průzkumu a zevrubně popsán postup restaurátorského zásahu. Následně jsou blíže představeny výsledky materiálových analýz a dalších přírodo-

vědných průzkumů, které umožnily rekonstruovat technologické postupy použité při vytváření díla. Závěrečná kapitola v návaznosti na přírodovědné průzkumy shrnuje výsledky klimatických měření v kostele, jež směřovaly k navržení dlouhodobých opatření na ochranu zrestaurovaného epitafu.

Na závěr bychom rádi poděkovali farnosti v Českém Rudolci a bratrům karmelitánům v Kostelním Vydří, kteří spravují kostel Narození sv. Jana Křtitele, za umožnění vstupního restaurátorského průzkumu. Na samém počátku jsme netušili, že tento prvotní průzkum motivovaný pouhou zvědavostí a snahou o pečlivé ověření nejasných indicií v důsledku povede ke komplexnímu restaurátorskému zásahu a obnově výjimečného díla. O to více si nyní ceníme vstřícného přístupu správce památky i podpory Fakulty restaurování, a především výsledku několikaleté poctivé práce restaurátorského týmu a dalších odborníků, kteří k restaurování přispěli.

Kostel Narození sv. Jana Křtitele v Českém Rudolci na českomoravském pomezí: místo bohoslužeb, posledního odpočinku a věčné paměti v pozdním středověku

Roman Lavička

Z vnějšku prostý venkovský kostel skrývá uvnitř mnoho překvapivého nejen z hlediska středověké architektury, ale i v oblasti z části zmizelého memoriálního světa řady generací několika šlechtických rodů, majitelů zdejšího panství.¹¹ [obr. 1.1]

Obraz kostela ve vlastivědné a uměleckohistorické literatuře

Historii farnosti v Českém Rudolci se mezi prvními věnoval řádový kněz a historik Gregor Wolny (1793–1871), který na základě osobní zkušenosti a archivních dokumentů dosud nejpodrobněji popsal kostel a jeho vybavení v době kolem poloviny 19. století.¹² Na jeho práci navázal učitel a badatel Jan Tiray (1858–1925) a ve 20. letech 20. století významně posunul poznání historie a hodnoty této církevní stavby.¹³ K posouzení architektury rudoleckého kostela v patřičných souvislostech

významně přispěl v roce 1956 malíř a profesor výtvarné výchovy Jaroslav Bureš (1915–1985), i když se ve studii o dvoulodních kostelech v tomto regionu věnoval především příbuzné stavbě kostela sv. Linharta v nedalekých Liděřovicích.¹⁴

Dějiny umění zaregistrovaly skupinu dvoulodních kostelů na jihozápadní Moravě sice již na přelomu 19. a 20. století,¹⁵ ale až přibližně o 50 let později zhodnotily stavby v Českém Rudolci, Liděřovicích,

1 Tato studie vznikla v rámci dílčího cíle „Tematické průzkumy památek“ financovaného z institucionální podpory Ministerstva kultury na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné organizace (IP DKRVO).

2 Wolny 1860, s. 276–277.

3 Tiray 1926, s. 205–212.

4 Bureš 1958, s. 209.

5 Janoušek 1892, s. 28–29. – Prokop 1904, s. 306, pouze stručně uvádějí Český Rudolec a Liděřovice ve skupině kostelů, kde je osa kněžiště totožná s osou lodí a klenba dvoulodí má dva pilíře.

1.1 Český Rudolec, kostel Narození sv. Jana Křtitele, celkový pohled od jihovýchodu (foto: Roman Lavička, 2017)

Cizkrajově a Slavonicích jako pokračování tradice českých dvoulodí a zároveň jako ohlas výstavby dvoulodního kostela sv. Jakuba Většího v Telči.¹⁶¹ Další uměnovědné texty a syntézy vycházely většinou z výše uvedených vlastivědných prací, aniž by nějak zásadně posunuly poznání jak rudolecké, tak ostatních souvisejících dvoulodních staveb.¹⁷¹ Obvyklou praxi nekritického přejímání poznatků ze starších prací pak dokládají opakované omyly, jako např. zmiňování (dnes) neexistujícího sanktuáře, nebo situování empory na severní stranu lodi místo na západní.¹⁸¹

Vznik rudoleckého kostela, přesněji řečeno datace jeho středověké podoby byla zprvu kladena do vrcholného středověku.¹⁹¹ Až Dobroslav Líbal zařadil současný vzhled stavby, respektive dvoulodí do doby kolem poloviny 15. století.¹⁰¹ Jaroslav Bureš posunul dataci rudolecké svatyně v návaznosti na zvažovanou přestavbu kostela sv. Jakuba Většího v Telči a jeho údajné vysvěcení olomouckým biskupem Bohušem ze Zvole (1454–1457)¹¹¹ do třetí čtvrtiny 15. století a zdůraznil její příbuznost z hlediska architektury s kostelem v nedalekých Liděřovicích, což bez výhrad přejala řada dalších

6 Líbal 1948, s. 255. – Mencil 1948, s. 168. – Bureš 1958, s. 215.

7 Poche 1977, s. 229. – Benešová 2001, s. 291. – Benešová 2009, s. 302. – Kroupa 1999, s. 26 – Vítovský 1999, s. 212–213. – Smutný 2005, s. 726. – Nekuda 2005, s. 555–557. – Benešová 2009, s. 302. – Kuthan 2010, s. 359–360.

8 Poche 1977, s. 229. – Benešová 2001, s. 291. – Benešová 2009, s. 302.

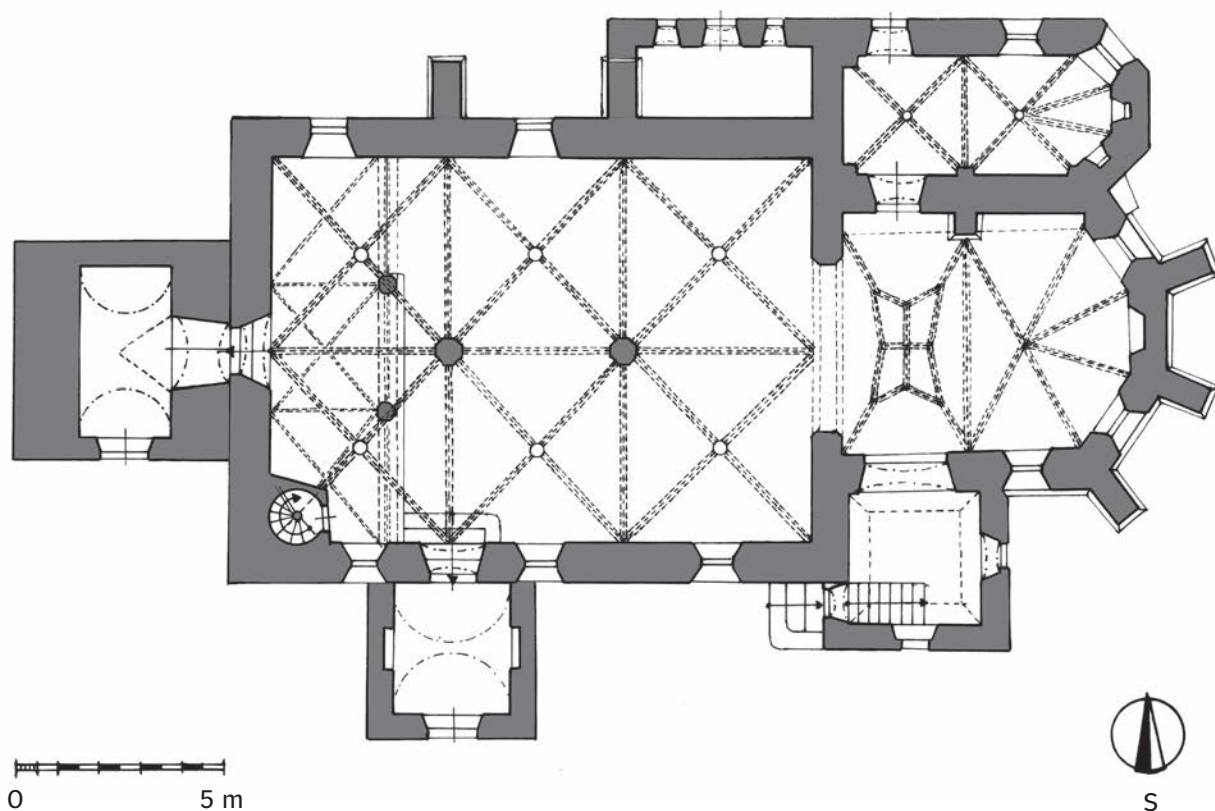
9 Janoušek 1892, s. 28–29, kostel v Liděřovicích považuje za dílo 14. století a kostel v Českém Rudolci pak za starší než např. kostely v nedalekém Bílkově, Podolí u Jemnice, Studené, Volfířově a jinde.

10 Líbal 1948, s. 255: „*Takřka úplný nedostatek architektonických detailů a všeobecná prostota znemožňují přesnější datování památky, vzniklé někdy kolem poloviny XV. věku.*“ Totéž: Smutný 2005, s. 726.

11 Richter – Veselý 1958, s. 10, uvádí dataci na základě nálezu pečeti dotyčného biskupa při opravě kostela sv. Jakuba v Telči v roce 1892.

badatelů.¹² Autoři nového soupisu uměleckých památek zařadili kostel do doby kolem roku 1480, kdy rudolecké panství držel bývalý telčský purkrabí Václav z Maříže, který je označován za jeho stavebníka.¹³ Při rozboru odhalených nástěnných maleb posunul Jakub Vítovský vznik kněžiště do let 1485–1492.¹⁴ Jiří Kuthan ve spojitosti s liděřovickým kostelem nepřímo naznačuje vznik rudolecké

svatyně koncem 15. století.¹⁵ Díky novým poznatkům o stavebním vývoji kostela v nedalekých Liděřovicích a formální příbuznosti s klenbami v bývalém klášteře minoritů s kostelem sv. Jana Křtitele v Jindřichově Hradci datoval Roman Lavička vznik kněžiště kostela v Českém Rudolci do první poloviny 80. let 15. století.¹⁶ [obr. 1.2]

1.2 Český Rudolec, kostel Narození sv. Jana Křtitele, současný půdorys (kresba: Roman Lavička, 2021)

12 Bureš 1958, s. 215. – Kotrba 1965, s. 92. – Hořejší 1984, s. 521–522. – Nekuda 2005, s. 557.

13 Poche 1977, s. 229. – Benešová 2001, s. 291. – Benešová 2009, s. 302.

14 Vítovský 1999, s. 213.

15 Kuthan 2010, s. 360.

16 Lavička 2017, s. 36.

Průzkum rudolecké svatyně a její podoba ve středověku

O vzhledu nejstaršího kostela v Českém Rudolci nelze bez archeologického výzkumu říct mnoho. Svatyně měla v raném středověku obdélnou plochostropou loď a nějakou formu klenutého presbytáře, pravděpodobně s pravoúhlým závěrem. I dnes lze při detailním rozboru stavby a jejího vývoje identifikovat zbytek staršího a menšího kněžiště. Tomu náleží zeď mezi presbytářem a sakristií včetně nevelkého bloku zdiva vystupujícího z vnějšku při styku obou uvedených částí, který je snad pozůstatkem staršího závěru. K tomuto názoru lze dospět díky kamenným arkádovým obloukům, které nalezneme jak v interiéru sakristie, tak i kněžiště, a to příznačně prakticky jen po obvodu zmíněné společné zdi. Nejedná se tu totiž primárně o výtvarný prvek architektury, ale o doklad situace, kdy byla ke staršímu kněžišti přistavěna kolem poloviny 14. století relativně velká kaple/sakristie následně vyzdobená nástěnnými malbami.¹⁷¹ Jelikož si provádějící stavitel nebyl, a ani nemohl být jistý únosností stávajícího zdiva, podchytil tlak klenební konstrukce pomocí arkádových oblouků v místech, kde nasedala na starší zeď. Kamenné přízdní pilířky při jižní straně interiéru vzájemně rozepřené lomenými oblouky tak společně s lomeným obloukem při západní stěně roznášejí tlak klenby kaple do stran mimo navazující stěnu kněžiště a severovýchodní nároží lodi.

→ 1.3 Český Rudolec, kostel Narození sv. Jana Křtitele, klenba kaple/sakristie se středověkými nástěnnými malbami (foto: Roman Lavička, 2021)

Kaple/sakristie

Mírně obdélný prostor s polygonálním závěrem o tvaru pěti stran osmiúhelníku, který postrádá opěrné pilíře, uzavírá jedno pole křížové klenby nad čtvercovým půdorysem v západní části a paprsky žeber v závěru. Klenební kápě byly vyzděny z lomeného kamene a žebra včetně armatury přízdních arkádových pilířů jsou vytesány ze žuly. Na prakticky nepřístupné půdě kaple¹⁸¹ lze v severní zdi kněžiště rozeznat nad klenební skořepinou vodorovnou spáru prozrazující úroveň koruny původně nižšího presbytáře staršího kostela a míru jejího nadezdění. Kamenná klenební žebra mají tvar klínu s výžlabkem na bocích, vybíhají ze stěn a pilířů arkád přímo s mírným podseknutím. V místech protnutí žeber ve vrcholu klenebních polí prorůstají svorníky válcového tvaru, z nichž západní lemují po obvodu výžlabek. V závěru kaple došlo při restaurování v roce 1992 k odhalení ostění dvojice úzkých lomených okének s trojlistou kružbičkou v záklenku.¹⁹¹ Třetí, severovýchodní okno nahradil v minulosti větší otvor s lomeným záklenkem. Zvýrazněné spáry v omítce severní zdi naznačují polohu dvou zaniklých otvorů, které měly parapet níže než okna v závěru a zřejmě lomený záklenek. Dnes se na jejich místě otevírá větší okno s lomeným záklenkem.²⁰¹ V nice v severozápadním koutu vystupuje ze zdi osmiboká kamenná kroupenka. Vchod do sakristie se otevírá v západní části jižní stěny, přičemž barokní ostění bylo osazeno zřejmě na místě původního středověkého vstupu. Předpoklad vchodu v jiné části jižní stěny se zdá být vyloučený, neboť jsou zde i přes velká poškození

17 K nástěnným malbám v kapli viz Pavala 1990. – [Vyšehlíková 2011], s. 20–46.

18 Půdu kaple lze v současnosti zkoumat pouze náhledem z půdy kněžiště.

19 Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště (dále NPÚ ÚOP) v Českých Budějovicích, Spisový archiv, Český Rudolec, kostel sv. Jana Křtitele – zpráva o prohlídce restaurovaného díla ze dne 11. prosince 1992.

20 NPÚ ÚOP v Brně, Archiv bývalého Státního památkového úřadu pro Moravu a Slezsko, fond Církevní památky, karton Český Rudolec, složka farní kostel Narození sv. Jana Křtitele, nefol. – roku 1677 přestavěna sakristie a okna opatřena železnými mřížemi.

spodní části patrné zbytky nástěnných maleb, které by starší vstup respektovaly, a novější, dodatečně proražený by je naopak poškodil. Omítková plomba ve východní části jižní stěny vznikla při mladších opravách interiéru a pravděpodobně není pozůstatkem zazděných dveří. Vchod do sakristie z vnějšku kostela vznikl v severní zdi dodatečně až při novověkých úpravách kostela, jak ostatně také dokládají porušené středověké malby v této části stěny.

Výjimečnou hodnotu interiéru kaple/sakristie představují soudobé středověké nástěnné malby, které byly nalezeny někdy během roku 1987¹²¹ a v následujícím roce jejich rozsah a zachování ověřil restaurátorským průzkumem akademický malíř Martin Pavala.¹²² Ten pak během dalších let provedl odkrytí a restaurování malířské výzdoby, které skončilo na podzim roku 1992.¹²³ Na podélných stěnách se tak podařilo odhalit cyklus s výjevy ze života sv. Barbory doplněný pod klenbou symboly čtyř evangelistů. Na západní zdi lze rozeznat Klanění tří králů doprovázené medailony s vyobrazením proroků, v protilehlých špaletách osového východního okna závěru se zachovala kompozice Zvěstování Panny Marie a v nice pod ním je namalován Veraikon, který po pravé straně doprovází vyobrazení kněze sloužícího mši svatou. Malba na klenebních kápích imituje hvězdné nebe, do jehož západní části, respektive křížového pole byly zakomponovány polopostavy apoštolů a zemských patronů – sv. Ondřej, sv. Bartoloměj, neznámý světec, sv. Jan Křtitel, sv. Petr a sv. Pavel, sv. Zikmund a sv. Václav.¹²⁴

[obr. 1.3]

Pod sakristií se v celém půdorysu nalézá valeně klenutá kostnice, dnes přístupná z přístavku na severní straně lodi. Lze zvažovat, že vznikla současně s přístavbou kaple kolem poloviny 14. století, a řešila tak potřebu ukládání ostatků nalezených na malém hřbitově při opakovaném pohřbívání.¹²⁵ Omítka klenby ani její zpracování již nejsou středověké a lze je zřejmě spojit až s úpravou prostoru na hrobku koncem 16. století. Tehdejší majitel panství Václav Hodický z Hodic nechal prorazit nový přístup v podlaže kněžiště, který je patrný ve východní části jižní stěny podzemního prostoru v podobě segmentově klenuté niky. Po uložení těl uzavřela vchod z presbytáře do podzemí kamenná deska s pamětním nápisem o pohřbu roku 1599 a reliéfem rodového erbu jeho a obou manželék.

Pozdně středověké kněžiště

K poněkud odlišné situaci došlo v poslední čtvrtině 15. století, kdy byl během přestavby z větší části stržen starý presbytář. Zachována zůstala pouze jeho severní zeď, neboť byla provázána se sousední kaplí/sakristií. Obvyklou stavební praxi představovalo vyměření a založení nové konstrukce zvenku po obvodu stávající stavby, aby se minimalizovalo přerušení liturgického provozu. Po vybourání starého závěru se však ukázalo, že půdorys nového kněžiště byl založen nepřesně, byl nepravidelný a rozšiřoval se směrem k západu, takže i jeho podélná osa se odchýlila o něco více k jihozápadu než osa navazující lodi. To by však vyvolalo problém

21 Národní archiv, fond Český fond výtvarných umělců (ČFVU), sign. 255, Nástěnné malby v kostele sv. Jana Křtitele v Českém Rudolci, Martin Pavala, Návrh na provedení restaurátorského průzkumu ze dne 15. září 1987.

22 NPÚ ÚOP v Českých Budějovicích, Spisový archiv, Český Rudolec, kostel sv. Jana Křtitele – protokol o prohlídce restaurátorského díla ze dne 12. září 1988.

23 Tamtéž – závazné stanovisko na restaurování maleb ze dne 7. června 1989; zpráva o prohlídce restaurovaného díla ze dne 11. prosince 1992.

24 K nástěnným malbám v kapli viz [Vyšohlídková 2011], s. 20–46. Jejich vznik řadí do doby po polovině 14. století.

25 Šimůnek 2013, s. 124, v této souvislosti připomíná kapli s podzemním prostorem u kostela v Bílkově na Dačicku, ale vyslovuje pochybnosti o současném vzniku obou částí. Má za to, že v případě kostela v Českém Rudolci naznačuje funkci kaple/sakristie komunikační schéma, což blíže nevysvětluje.

1.4 Český Rudolec, kostel Narození sv. Jana Křtitele, celkový pohled od východu, v koutu mezi kněžištěm a kaplí/sakristií patrný blok staršího zdiva (foto: Roman Lavička, 2019)

zejména při jeho klenutí, a proto vyrostla podél staré severní zdi rozšiřující se přízdívka, která upravila půdorys do pravidelného tvaru a podchytila tlak nové klenby.¹²⁶ Ve spodní části přiložené zdi se otevírá dvoudílná slepá arkáda sahající do výše asi 2–2,5 metru, aby nejen ušetřila hmotu zdiva, ale i umožnila bez zásadních změn nadále používat stávající vstup do kaple. V koutu při styku

sakristie a severovýchodní strany závěru presbytáře vystupuje na exteriéru blok zdiva s mírně odlišným směrem založení, než má nynější zdivo kněžiště. Jedná se tu snad o zbytek opěráku nebo o zalomení, respektive náběh polygonu staršího závěru, na jehož místě vyrostl nynější zřetelně širší a vyšší, tedy celkově prostornější presbytář. Po celém jeho obvodu včetně opěrných pilířů

26 K podobné situaci došlo před rokem 1491 při přestavbě kostela v Zátoni, blíže viz Lavička – Šimůnek 2009, s. 92–95, i zde je pozůstatkem prakticky zaniklého raně středověkého kostela zeď mezi valeně klenutou sakristií a pozdně gotickým kněžištěm. V presbytáři nahradila arkádový motiv dvojice krakorců, které nejen podchytily tlak klenby z roku 1491, ale vzhledem k jejich délce prodlužující se k západu zjišťujeme stejné pootočení podélné osy kostela, aby se nová stavba, respektive severozápadní nároží nedostalo mimo únosnou terénní hranu. Toto nebezpečí se po několika staletích přece nakonec ukázalo jako reálné, neboť severozápadní nároží lodi se odtrhlo v místech nejslabšího prvku, tedy u okna na severní straně a ve štítové západní stěně nedaleko nároží. Tyto stabilizované trhliny byly patrné na plášti kostela před dokončením oprav roku 2010.

1.5 Český Rudolec, kostel Narození sv. Jana Křtitele, celkový pohled na severní stěnu kněžiště s arkádovými oblouky při starší stěně kaple/sakristie (foto: Roman Lavička, 2021)

→ 1.6 Český Rudolec, kostel Narození sv. Jana Křtitele, klenba kněžiště a vrchol vítězného oblouku (foto: Roman Lavička, 2021)

probíhá profilovaný sokl, který však končí, respektive chybí na zmíněném bloku zdíva. Popsaná situace dokládá, že obvodová zeď nynějšího presbytáře byla založena včetně opěráků s pultovou stříškou v jedné etapě, přičemž navázala při styku se sakristií na relikv starší stavby. [obr. 1.4, obr. 1.5]

Interiér kněžiště uzavírají paprsky žebíř v závěru tvaru pěti stran osmiúhelníku a v západní části má klenba podobu čtyřcípé hvězdy usazené na diagonálních žebrech. Všude v místech styku kápí s obvodovým zdívkem probíhají přízdní žebra poloovičného profilu. Klínová vyžlabená žebra vyrůstají v koutech a rozích polygonu z konzol tvořených

různě velkými výsečemi kužele. Uprostřed podélných stěn, na styku obou klenebních polí, vystupují otupené jehlancové konzoly doplněné vodorovnými válcovými pruty, jež nesou zkrácené polygonální přípory. Z nich s odstupem nad konzolami vybíhají klenební žebra, jež se ve vrcholu protínají bez svorníků. Interiér osvětlovala původně čtyři lomená okna v závěru, osově za hlavním oltářem je dnes zazděno a záklenky všech byly v minulosti zbaveny kružeb.¹²⁷ V západní části jižní stěny se možná otvíralo ještě páté středověké okno. Dnes se však na jeho místě nalézá rozměrné segmentové okno s bohatým štukovým dekorativním rámem doplněným ve vrcholu špatně čitelným aliančním erbem knížete Johanna Leopolda z Trautsonu (†1724) a jeho ženy Marie Terezie roz. Weissenhof (†1744),¹²⁸ které umožňuje spojení s patrem v baroku přistavěné panské oratoře. V jižní stěně presbytáře se nalézá kamenné sedile v podobě dvoudílné slepé arkády se záklenky doplněnými trojlistými kružbičkami. Nápadná je absence sanktuáře, nebo alespoň jeho niky v obvyklé poloze v severní stěně blízko hlavního oltáře.¹²⁹ Kněžiště se na západní straně otevírá lomeným vítězným obloukem s okoseným ostěním do prostoru navazujícího dvoulodí. [obr. 1.6]

Při odstraňování starých nátěrů se podařilo v létě roku 1963 v interiéru presbytáře zjistit pozdně středověké nástěnné malby,¹³⁰ které o rok později prozkoumal a posoudil restaurátor Vlastimil Berger z Prahy¹³¹ a také Václav Mencl.¹³² Během oprav

27 Wolny 1860, s. 276, uvádí: „... okna jsou zdobena pěknými kružbami.“ Otázkou zůstává, zda autor viděl středověké, nebo již novogotické dřevěné kružby, které jsou patrné ještě na fotografiích kostela z 80. let 20. století.

28 Za identifikaci aliančního znaku tehdejších majitelů panství děkuji Mgr. Vladimíru Červenkoví.

29 Wolny 1860, s. 276, zmiňuje jednoduchý nástěnný sanktuář, který však dnes v kostele nenajdeme.

30 NPÚ ÚOP v Českých Budějovicích, Spisový archiv, Český Rudolec, kostel sv. Jana Křtitele – dopis dr. Jana Muka ze dne 18. června 1963 – „Pan farář z Rudolce mi dnes telefonicky oznámil, že při bílení zdí za oltářem a vedle objevily se pod omítkou stopy nástěnných maleb. Jde podle něho o gotické postavy, v kněžském a ženském rouše.“; související korespondence ze dne 27. července 1963.

31 NPÚ ÚOP v Českých Budějovicích, Spisový archiv, Český Rudolec, kostel sv. Jana Křtitele – posudek maleb V. Bergera ze dne 1. října 1964 – „... nálezné malby v presbytáři pozdně gotické, v technice secco na vápenném nátěru..., výzdoba je dobře zachovaná, velmi intenzivní barevnosti a podle provedených sond se dá předpokládat, že celé kněžiště je vyzdobeno figurálními výjevy. Odkryli jsme postavu biskupa (v mírně podživotní velikosti) s gotickým latinským nápisem, dále konsekrační kříž a postavu anděla za oltářem. Malby jsou přikryty několikerým vápenným nátěrem a místy i omítkou. Doporučoval bych zachovat a restaurovat tuto vzácnou uměleckou památku, která by ještě zvýšila výtvarnou hodnotu gotického interiéru.“

32 Tamtéž – dopis administrátora Václava Fišera ze dne 22. listopadu 1964 – „V září 1964 navštívil kostel dr. Mencl a velmi pochvalně se vyjádřil o krásných freskách z 15. století v presbytáři kostela a doporučoval jejich odborné odkrytí.“

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázkou z knihy Epitaf rodiny Jana Hodějovského z Hodějova v Českém Rudolci. Pokud se Vám ukázka líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.